

Geolingvistički pogled na infinitiv i supin u govorima hrvatskoga jezika u Hrvatskoj

Mira Menac-Mihalić i Anita Celinčić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
mmenac@ffzg.hr

UDK: 811.163.42'28'367.625
izvorni znanstveni rad

<https://doi.org/10.17234/9789531758819.28>

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
acelinic@ihjj.hr

U radu se geolingvističkom metodologijom prikazuju oblici infinitiva i supina u organskim govorima hrvatskoga jezika u Hrvatskoj. Osnovni izvor građe za analizu upitnici su za Hrvatski jezični atlas (u rukopisu), koji su dopunjeni građom iz literature i rukopisnom građom nekih drugih novijih terenskih istraživanja. Karte pokazuju diferencijaciju hrvatskoga jezika s obzirom na promatrane kategorije.

Ključne riječi: infinitiv, supin, hrvatski jezik, dijalektologija, jezična karta

Uvod

U radu¹ se geolingvističkom metodologijom prikazuju glagolski oblici infinitiva i supina u organskim govorima hrvatskoga jezika. U ovom radu ograničile smo se na hrvatske govore unutar Hrvatske. Razmatraju se prvenstveno nastavci za tvorbu navedenih morfoloških kategorija, a samo u dijelu punktova u razmatranje je uključena i prozodija, i to tamo gdje je razlikovanje infinitiva i supina ostvareno samo razlikom u naglasku, bez razlikovanja u nastavku.

I infinitiv i supin neodređeni su glagolski oblici koji nemaju gramatičke kategorije lica i broja. "Infinitiv je neodređen glagolski oblik koji kazuje samo pojam radnje. Stoga se uzima kao osnovni glagolski oblik" (Barić et al. 1990: 142). Supin je "nelični (infinitni) glagolski oblik koji u gramatici nekih jezika zamjenjuje određene tipove zavisnih rečenica." (HE s. v. supin). Obično se upotrebljava uz glagole kretanja. Glagolski oblici infinitiva i supina (uz gerundij i participe) u nekim se podjelama svrstavaju u imenske oblike glagola (*verbum infinitivum*) (Ivšić 1970: 236).

¹ Rad je napisan u okviru projekta "Općeslavenski lingvistički atlas (OLA) i Europski lingvistički atlas (ALE)" (br. 8706), koji financira Hrvatska zaklada za znanost.

U hrvatskome standardnom jeziku "infinitiv ima samo jedan oblik koji se završava na *-ti* ili *-ći*" (Barić et al. 1990: 142), a supina nema.

Razvoj infinitiva i supina u mnogim je jezicima međusobno povezan. Oba oblika potječu od glagolskih imenica iz indoeuropskoga prajezika, koje su izgubile sklonidbu. U psl. infinitiv se tvorio nastavkom **-ti*, a supin nastavkom **-tv*. "U slavenskome je infinitiv postao od D jd. imenica izvedenih sufiksom *-ti*" (Matasović 2008: 300). "Prasl. supin na **-tu* postao je od akuzativa jd. glagolskih imenica izvedenih sufiksom **-tu*" (ibid. 301). Vjerojatno zbog morfološke sličnosti, razvoj se infinitiva i supina u mnogim slav. jezicima isprepleće, a rezultat je toga prepletanja gubitak supina kao posebnoga oblika u većem broju jezika. Supin se, osim u dijelu hrvatskoga jezika, očuvao i u donjolužičkome i slovenskome, čini se samo kod nesvršenih glagola, a njegovi se tragovi čuvaju i u češkome, kako u petrificiranom obliku glagola 'spavati', tako i sintaktički, u konstrukciji supina s genitivom (usp. Vaillant 1966: 128–131; Nahtigal 1952: 281). Nasuprot tomu, neki su slav. jezici, koji pripadaju tzv. balkanskome jezičnom savezu, izgubili i oblik infinitiva, npr. makedonski, bugarski.

O infinitivu i supinu u hrvatskoj je dijalektologiji dosta pisano, ali uglavnom u okviru opisa morfologije pojedinih govora, grupa govora, dijalekata i narječja, o supinu dijelom i u okviru fonologije, odnosno prozodije. Tako je npr. iz literature poznato da neki govori infinitiv tvore nastavcima *-TI*, *-ȚI*, a neki nastavcima *-T*, *-Ț* (Menac-Mihalić 1989: 81–82) te da je supin u hrvatskom jeziku vezan uz kajkavske govore (Lončarić 1996: 108). Međutim, ta tematika do sad nije razmatrana s pozicije cjeline hrvatskoga jezika, pa tako nisu izrađene ni karte koje bi sustavno i zorno pokazale njegovu terensku diferenciranost s obzirom na promatrane pojave. Karte koje u ovome radu donosimo zbog nepotpune se terenske istraženosti hrvatskih govora ne mogu smatrati završenima – one će se moći nadopunjavati građom iz novih terenskih istraživanja.

Izvori građe

Ovaj rad i pripadajuće jezične karte nastali su na temelju triju tipova izvora građe:

- a) Temeljni je i najzastupljeniji izvor rukopisna građa za jezične atlase, i to upitnici za Hrvatski jezični atlas (HJA)² i za Općeslavenski lingvistički atlas (OLA). Iznimna je vrijednost te građe u mogućnosti njezina uspo-

² U mjeri u kojoj su nam bili dostupni.

- rednog praćenja, što druga građa uglavnom ne omogućuje.³ Većinom je bilježena tradicionalnom hrvatskom dijalektološkom transkripcijom.⁴
- b) Građa za jezične atlase dijelom je dopunjena građom iz literature.
- c) Uz spomenuto, u rad je uključena i neobjavljena građa prikupljena vlastitim terenskim istraživanjima u dijelu do sad neistraženih punktova.

U tekstu rada uz građu iz objavljenih radova navodimo podatak o izvoru; za punktove uz koje ne navodimo izvor, podatci potječu iz rukopisne građe. Popis te građe donosimo uz literaturu.

Kartografski postupci

Osnovna mreža punktova na kartama predstavlja mrežu istraženih punktova za Hrvatski jezični atlas⁵. Ona je manjim dijelom dopunjena punktovima za koje su podatci preuzeti iz objavljenih radova i iz druge neobjavljene dijalektološke građe. Na kartama su ucrtani samo punktovi kojih je građa razmatrana – neistraženi punktovi i punktovi za koje nismo imale građu, nisu ucrtani na kartu. U punktovima koji na karti 2 uza se nemaju znak, supin ne postoji kao kategorija.

Znakovi su u osnovi ucrtani lijevo od kratice naselja, no u slučajevima u kojima to, zbog rasporeda punktova, nije bilo moguće provesti, ucrtani su na najbližim dostupnim mjestima.

Kad je riječ o nastavcima infinitiva i supina, nije kartografirana njihova fonološka komponenta: fonetsko-fonološke varijante, odnosno razlike u razvoju starohrvatskih fonema **t*, **t̃* i **t̃i* ne prikazuju se. Tako izvan razmatranja ostaje pitanje je li polazno **t̃* ostalo nepromijenjeno ili je dalo *ć* ili srednje *č*. Na isti se način ne razmatra je li **t̃i* nepromijenjeno ili se razvilo npr. u *y* ili *ę* ili *a*. U ovom su radu zato nastavci infinitiva i supina apstrahirani u likovima *-TI*, *-T̃I* i *-T*, *T̃* (uz eventualno *-ø*), a veliko slovo označava da se u građi u pojedinim punktovima na njihovu mjestu mogu naći različiti konkretni glasovi, ovisno o fonetsko-fonološkom razvoju svakoga govora.

Osim toga, u radu nisu kartografirane promjene infinitivnih nastavaka do kojih (redovito ili fakultativno) u nekim govorima dolazi pod utjecajem rečeničnog konteksta, odnosno dijela rečenice što slijedi nakon infinitiva. Kao najočitiji primjer takvih promjena može se navesti promjena oblika infinitiva na *-ti* u futuru prvome u situaciji kad infinitiv dolazi ispred pomoćnoga glagola, što se provodi i u standardnom jeziku: "U glagola na *-ti* kada infinitiv dolazi prije oblika pomoćnoga glagola infinitiv u govoru

³ Rad na Hrvatskome jezičnom atlasu posljednjih je godina gotovo prekinut, nadamo se da će ga hrvatska dijalektologija i filologija uspjati nastaviti.

⁴ Transkripciju građe iz upitnika za HJA djelomično smo međusobno ujednačile.

⁵ znatan broj predviđenih punktova još nije istražen

gubi svoj nastavak *-ti* i provodi se jednačenje fonema prema mjestu tvorbe, ali se u pismu ispušta samo krajnje *-i*." (Barić et al. 1990: 149). Takav se infinitiv naziva i apokopiran ili krnji. U organskim govorima postoje i druge rečeničnim kontekstom uvjetovane promjene infinitivnih nastavaka (Menac-Mihalić 1989: 82).

Građa u upitnicima u pogledu infinitivnih nastavaka nije ujednačeno bilježena. U dijelu punktova u kojima supostoje dvije varijante nastavaka – sa završnim *I* i bez njega – istraživači su u bilježenju građe u upitnicima različito postupali. Neki su to bilježili stavljanjem završnoga *I* u zagrade kod svakoga infinitiva, npr. *brăt(i)*, *vûc(i)*; češće su istraživači na svakom pitanju s infinitivom zabilježili samo pojedinačan konkretan odgovor – u jednim glagolima sa završnim *I*, u drugima bez njega – pa je za zaključak o supostojanju nastavačnih varijanata u istome govoru bilo potrebno razmotriti veći broj odgovora s infinitivom, vodeći pri tom računa i o mogućnosti da varijante ne variraju slobodno, već da mogu ovisiti i o naglasnom tipu, odnosno prozodijskom razvoju glagola.

Infinitiv

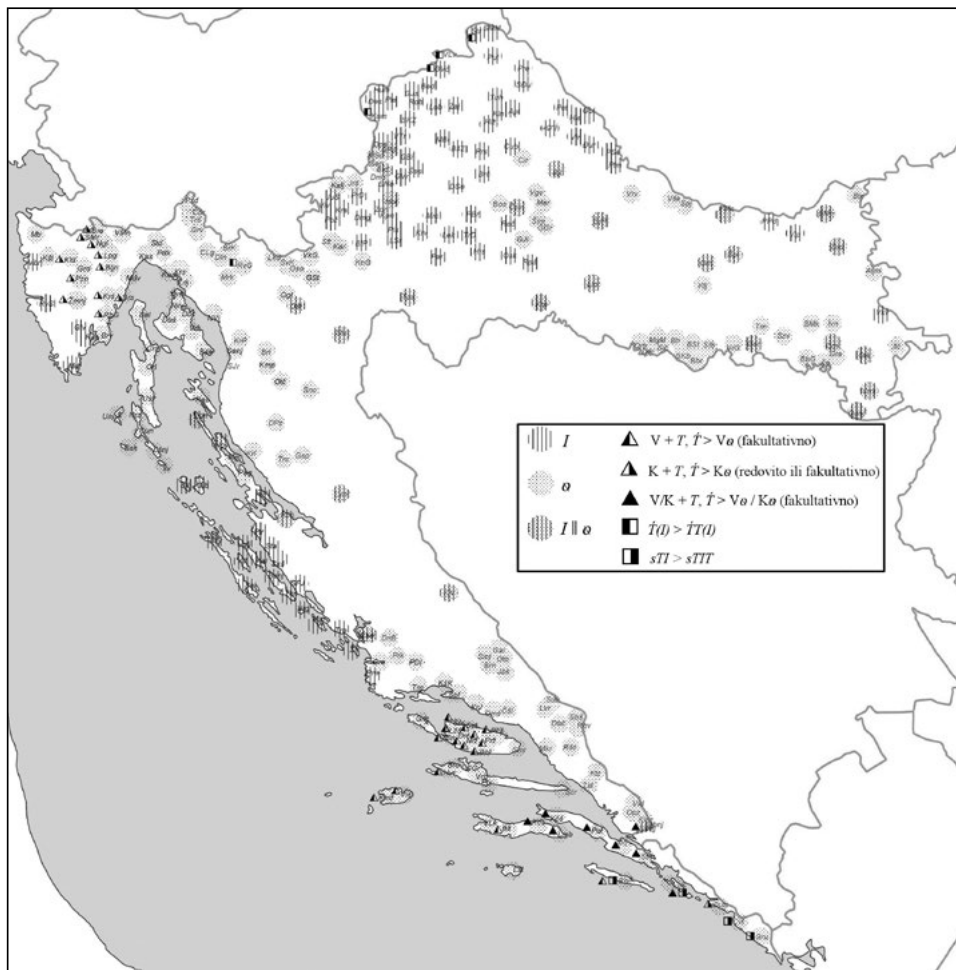
Karta 1 prikazuje terensku diferenciranost infinitivnih nastavaka u punktovima hrvatskoga jezika u Hrvatskoj. Raster oko punktova prikazuje temeljne tipove nastavaka, prema prisutnosti ili odsutnosti završnoga *I*. Znakovi uz punktove upućuju na redovite ili fakultativne promjene temeljnih tipova nastavaka s obzirom na suglasnike *T*, *Ț*: promjene uvjetovane glasovnim okruženjem (fonemima kojima završava infinitivna osnova), fakultativne promjene do kojih dolazi neovisno o fonemima na završetku osnove te redovite promjene uvjetovane ujednačavanjem nastavaka.

Prema infinitivnim nastavcima hrvatski se govori mogu podijeliti na tri temeljna tipa: 1. govori s nastavcima koji završavaju na *I*, 2. govori s nastavcima koji ne završavaju na *I*, odnosno koji na mjestu *I* imaju $\emptyset$, i 3. govori u kojima supostoje nastavci sa završnim *I* i bez njega (miješani tip).

1. tip – Govori s nastavcima koji završavaju na *I* (obično s nastavcima *-TI*, *-ȚI*) označeni su na karti 1 uspravnim crtama. U tim govorima očuvan je psl. infinitivni nastavak sa završnim *I*.

Npr. Gornje Jesenje *pajěstillpajěsti*, *ĩti*, *pěćillpěći*, *vľĩěći*; Sveti Đurđ *spàti*, *stõpĩti*, *pěći*, *bràti*; Podravski Podgajci *spāvàti*, *unĩti*, *pěći*; Rakalj: *spàti*, *ũjti*, *pěći*; Sali: *spàti*, *vǣjtillvǣći*, *pěći*.

Ovaj je tip nastavaka najprošireniji na sjeverozapadu hrvatskoga jezika, karakterizirajući velik dio kajkavskih govora, ali ne sve. Kao krajnji istočni i južni kajkavski govori toga tipa mogu se izdvojiti Pitomača, Cubinec, Brčevac, Rečica Kriška, Repušnica, Farkašić, Blatnica Pokupska, Požun. Taj tip karakterizira nadalje većinu govora jugozapadnoga istarskog dijalekta,

Karta 1: *Infinitiv u hrvatskom jeziku*

npr. Vabriga, Rovinjsko Selo, Glavani, zatim veće kompaktno čakavsko područje zadarskih i šibenskih otoka te zadarskoga i dijelom šibenskoga priobalja. Takvi su otoci od Silbe i Oliba na sjeveru do Zlarina na jugu, obuhvaćajući Dugi otok, Iž, Ugljan, Pašman, Vrgadu i Murter, a pridružuje im se i govor Dinjiške na Pagu. Na obali riječ je o čakavskim govorima od Petrčana na sjeveru do Tribunja na jugu, obuhvaćajući između njih govor Stanova, Sukošana, Svetoga Filipa i Jakova. Tom se području južno od Šibenika priključuje i govor Primoštena, koji je ujedno najjužniji zabilježeni govor ovoga tipa. Konačno, ovaj se tip javlja i u Slavoniji – zabilježen je u štokavskim podravskim govorima Valpova i Podravske Podgajaca te u zapadnom Srijemu u govoru Vukovara.

2. tip – Govori s nastavcima koji ne završavaju na *I*, odnosno koji na mjestu *I* imaju *o* (obično s nastavcima *-T*, *-T̂*) na karti su označeni točkica-

ma. Riječ je o tipu nastavaka u kojima, u odnosu na polazni psl. nastavak, izostaje završno *I* pa se takav infinitiv ponekad naziva "apokopiran" ili "krnji". U pogledu njegova nastanka u literaturi se u osnovi iznose dvije teze: prva, da je riječ o gubljenju završnoga vokala *i* i, druga, da je riječ o poopcavanju supinskoga nastavka (usp. npr. Lukežić 2015: 330–335).

Npr. Čabar *pějt*, *vlějč*, *jʹst*; Siče *orăt*, *răđit*, *unîtlunîc*; Kraljevica *spăt*, *trêstlitrêst*, *pēc*; Susak *pūočllpūoj*, *striêst*, *pēc*; Sinj *brăt*, *îc*, *îst*.

Ovaj se tip prostire na kompaktnom prostoru koji obuhvaća govore središnje, sjeverne i istočne Istre, kvarnerskih otoka, središnjih paških govora, govore Rijeke i riječkoga zaleđa, Hrvatskoga primorja, Gorskoga kotara, ogulinskoga područja, najvećega dijela Like, na sjever sve do okolice Karlovca. Tako, na primjer, karakterizira čakavske govore buzetskoga područja Brest, Nuglu, Sveti Martin, zatim Kaštelir, Kaldir, Pazin, Žminj, Kršan, Rabac Gornji, Kastav, Vele Mune (Ivić 1982), Studenu, Podkilavac, Kostrenu (Vranić 2016), Kraljevicu, Novi Vinodolski, Senj, otoke Krk, Cres, Lošinj, Rab, Susak, Unije, Ilovik (Hamm, Guberina, Hraste 1956), središnje paške govore Pag, Metajna (Vranić 2011: 140), štokavske govore Krivi Put (Čilaš Šimpraga 2007: 66) i Karlobag, sve govore kajkavskoga goranskoga dijalekta, jednako kao i goranske štokavske i čakavske govore – Prezid (Barac-Grum 1993), Čabar, Gerovo, Crni Lug (Kovač, Malnar Jurišić 2016), Brod na Kupi, Lukovdol, Osojnik (Marinković 2015), Mrkopalj, na sjeveroistoku sve do čakavskih Vukove Gorice i Generalskog Stola te govore Stativa, Karlovca, Knez-Gorice, zatim govor Ogulina te velik dio ličkih govora, npr. čakavski Brinje, Kompolje, Otočac, štokavski Gospić, Sinac (Moguš 1982), Donje Pazarište (Menac-Mihalić 2005), Trnovac. Osim toga, tip *-T*, *-Ť* karakterizira gotovo sve otočke i kopnene čakavske i štokavske govore južno od Šolte i, s iznimkom Primoštena, južno od Šibenika, Perkovića, Sinja, sve do Konavala. To područje, dakle, obuhvaća srednjodalmatinske i južnodalmatinske otoke Šoltu, Brač, Hvar, Vis, Korčulu, Lastovo, Mljet, Šipan te na kopnu područje Kaštela, Splita, Omiša, Imotskoga, Makarske, Opuzena, Dubrovnika, Konavala. Na kajkavskom području karakterizira i donjosutlanske govore na zapadu, npr. Marija Gorica, Šenkovec, Jarušje, susjedne žumberačke čakavce u Kalju; na istoku kajkavskoga područja govore oko Čazme, npr. Vagovina, Gornja Garešnica, zatim Gornja Jelenska, Cirkvena, Vaška. Na području Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema tip *-T*, *-Ť* zastupljen je u Kutjevu, zatim kompaktno u staroštokavskim posavskim govorima, npr. Orubica, Davor, Siče, Magića Mala, Slobodnica, Gornja Vrba, Strizivojna, Ivankovo, Stari Mikanovci, Babina Greda, Gradište, u Ilači (Kolenić 1999), Aljmašu te u Batini.

3. tip – U govorima trećega, miješanoga tipa supostoje dvostruki, dubletni nastavci sa završnim *I* i bez njega (obično *-Tll-T* i *-Tll-Ț*). Na karti su označeni kombinacijom uspravnih crta i točkica. Među njima se može govoriti o dvama podtipovima. U većini takvih govora riječ je o slobodnom zamjenjivanju nastavaka.

Npr. Gornja Pušća *podebràtillpodebràt*, *čřtětillčřtět*, *skidatillskidat*, *stiratillstirat*, *bràtillbràt*; Otok kod Vinkovaca *bràti*, *itillit*, *úc*, *trěst*; Lun *trěsti*, *pôćillpôć*, *pécillpéc*.

No, postoje govori u kojima raspodjela nastavaka ovisi o naglasku. Na primjer, u nekim se govorima u infinitivnom nastavku čuva samo ono *I* koje je u ranijim fazama naglasnog razvoja bilo naglašeno (usp. Cerna *brăt*, *jěst* : *vúći*; Orahovica *brăt pòjest*, *spávat* : *úci*, *trěsti*; Beli Manastir *spávat*, *brăt* : *ici*, *vúci*, *trěsti*).

Govori ovoga trećeg tipa većinom nisu terenski kompaktno raspoređeni. Uglavnom se nalaze na području dodira tipova 1 i 2. Tako su zabilježeni na primjer u kajkavskim govorima uz rub donjosutlasnkoga dijalekta Gornja Pušća, Brdovec, zatim u Horvatima, u Krapju, u govoru Čazme, Bjelovara, Grubišnog Polja, u Slavoniji i zapadnom Srijemu u govoru Podravske Moslavine, Šaptinovaca, Orahovice, Lipika, Garčina, Otoka kraj Vinkovaca, Vrbanje, Gunje, u baranjskima Belom Manastiru, Dardi. Nadalje, zabilježeni su u govorima Banovine i Korduna – Topuskome, Slunju, u Oštarijama kraj Ogulina, u Lovincu, Ražancu, u neretvanskom kraju u Dobranjama i Vidošnjama (Vidović 2014). Postoji mogućnost da je u dijelu punktova ovoga tipa riječ o utjecaju standardnoga jezika.

Kako pokazuje karta, na području se hrvatskoga jezika mogu odrediti pojedina manja ili veća područja s ujednačenim infinitivnim nastavcima, no, općenito gledano, teren je s obzirom na promatranu pojavu prilično diferenciran, tako da se sva tri temeljna tipa nastavaka mogu naći u raznim dijelovima Hrvatske pa se ni jedno od hrvatskih narječja ne može okarakterizirati isključivo jednim od tih tipova. Razmotri li se zastupljenost triju temeljnih tipova infinitivnih nastavaka u trima hrvatskim narječjima, može se zaključiti kako je prema infinitivnom nastavku najkompaktnije kajkavsko narječje. U njemu nastavak sa završnim *I* ujednačeno pokriva najveći dio područja. Izuzetak čini goranski dijalekt, koji se nastavcima bez *I* uklapa u veće kompaktno područje (Istra, Kvarner i Hrvatsko primorje, Gorski kotar, ogulinsko područje, Lika, područje prema Karlovcu), koje obuhvaća govore svih triju narječja, te glavnina donjosutlanskoga dijalekta. Mogući odgovor koliko takvo kompaktno čuvanje infinitivnog nastavka sa završnim *I* ima veze s očuvanošću supina nudi karta 2.

Prethodna osnovna podjela infinitivnih nastavaka u hrvatskim govorima napravljena je na temelju kriterija postojanja završnoga *I*. U najvećoj većini punktova svih triju tipova suglasnici *T* i *Ț* kao dio infinitivnog nastavka očuvani su. U manjem broju punktova i u vezi s tim suglasnicima dolazi do promjena, što je na karti označeno znakovima.

– Znakom $\blacktriangle$ označeni su govori u kojima se u infinitivnom nastavku gube i *T*, *Ț* kad osnova završava samoglasnikom. Redovito je riječ o govorima koji pripadaju osnovnom tipu 2 (bez završnoga *I*), a pojava je fakultativna. Zabilježena je u otočnim govorima: u južnočakavskim govorima na cijelom Braču, u Hvaru, Visu, Komiži, Blatu te u štokavskom govoru Babinoga Polja na Mljetu.

Npr. Ložišća *brällbrät*, *trällträt*, *kašjällkašjät* : *jist*; Komiža *naprãvi*, *dû*, *pû* : *jist*, *trêst*; Hvar *brällbrät*, *ždrillždrit*, *olkällolkät*, *polšivällpolšivät* : *ulist*, *jist*.

– Znakom $\blacktriangle$ označeni su govori u kojima se u infinitivnom nastavku gube i *T*, *Ț* kad osnova završava suglasnikom. I ovdje je redovito riječ o govorima koji pripadaju osnovnom tipu 2 (bez završnoga *I*). Pojava je u nekim govorima redovita, u nekima fakultativna. Takvi su govori: čakavski ekavski i buzetski govori u Istri – Brest, Sveti Martin, Nugla, Kaldir, Lupoglav, Boljun, Pazin, Žminj, Kršan, Brseč, Rabac Gornji te štokavski Dubrovnik.

Npr. Brest *pàs*, *ràs* : *spät*, *pêť*; Brseč *três*, *jïs* : *prît*, *vûć*; Kaldir *pojês*, *sïs*, *rês* : *spät*, *ûť*; Dubrovnik *pòjesllpòjest*, *trêsltrêst* : *brät*.

– Znakom $\blacktriangle$ označeni su govori u kojima se u infinitivnom nastavku gube i *T*, *Ț* bez obzira na fonem kojim završava osnova. I ovdje je također redovito riječ o govorima koji pripadaju osnovnom tipu 2 (bez završnoga *I*), pojava je fakultativna. Takvi su neki štokavski i čakavski govori na krajnjem jugu hrvatskoga jezika: Račišće i Lumbarda na Korčuli, Kučište, Potomje (Kirigijja 2004), Brijesta, Ston na Pelješcu, Vidonje i Dobranje (Vidović 2014).

Npr. Račišće *dòves*, *dônî* : *nàpunit*, *snâć*, Kučište *jïs*, *três*, *plês*, *brällbrät*, *pôt*; Brijesta *três*, *dûs*, *plês*, *ozêsllozêst*, *brällbrät*, *pōj*, *ûć*.

Osim navedenih triju tipova u kojima dolazi do gubljenja fonema iz infinitivnog nastavka, postoje i dva tipa promjena u kojima dolazi do umetanja.

– Znakom $\blacksquare$ označeni su govori u kojima je u infinitivni nastavak $-Ț(I)$ umetnuto *T*: $Ț(I) > ȚT(I)$. Na taj se način provodi ujednačavanje prema kojem svi infinitivni nastavci završavaju na $-T(I)$, odnosno iz sustava se eliminira nastavak $-ȚI$. Pojava je zabilježena na području osnovnih tipova 1 i 2 (području sa završnim *I* i području bez njega). Provodi se redovito. Takvi su kajkavski punktovi na zapadu hrvatskoga jezika: Štrigova u Međimurju, Veliki Lovrečan, Jelovec Voćanski kraj Gornje Voće, Kumrovec u Hrvatskom zagorju, Ravna Gora u Gorskom kotaru.⁶

⁶ Taj se tip nastavka fakultativno upotrebljava i u govoru Koljnofa (Kópháza), čakavskoga punkta u Mađarskoj: *vȳťti* 'vrći, djeti, metnuti'.

Npr. Kumrovec *pomući, tući, reći*; Veliki Lovrečan *vlěći, reći, lěći* si; Ravna Gora *vlěć, pěć*.

– Znakom ■ označeni su govori u kojima se, u glagolima kojima osnova završava suglasnikom *s*, *T* u infinitivnom nastavku reduplicira. Pojava se provodi redovito na području osnovnoga tipa 2, bez završnoga *I*. I ovdje je riječ o ujednačavanju: budući da na tom području infinitivni nastavak nema *I*, kod glagola kojih osnova završava suglasnikom *s*, na kraju dolazi suglasnički skup *st*. Taj se skup u tim govorima općenito razvija tako da iz njega otpada završno *t*. Kako bi se u tom slučaju spasila morfološka oznaka infinitiva, *T* se redupliciralo.⁷ Takvi su govori Babino Polje na Mljetu, Luka na Šipanu, Cavtat, Gruda u Konavlima.

Npr. Cavtat *tréstít, jěstít, dověstít, sjěstít, rǎstít, pǝmustít* : *spăt, pěć*.

U istom su govoru moguće i kombinacije spomenutih pojava, na primjer u Luci na Šipanu ▲ i ■: *vǐžellvǐžet, stǎvillstǎvit, jěslljěstít, tréstít*; u Babinom Polju na Mljetu ▲ i ■: *spǎllspăt, pǎsllpǎstít, trěstít*.

Supin

Na karti 2 prikazana je terenska diferenciranost hrvatskoga jezika s obzirom na čuvanje supina kao posebnoga glagolskog oblika te tipovi supina. Supin se razmatra u odnosu na oblik infinitiva. U upitniku za HJA bogato su zastupljena pitanja u kojima se traži oblik glagola u infinitivu. Nasuprot tomu, samo su četiri pitanja koja se odnose na supin, od toga su tri glagola nesvršena, jedan je svršen ('gledati', 'spavati', 'tresti'; 'pojesti'), što jest dovoljno za utvrđivanje postojanja supina, ali nije dovoljno za preciznije zaključke o postojanju supina svršenih glagola. Također, vidljivo je da među pitanjima sa supinom nema ni jednoga glagola s nastavkom *-TI*, no iz neatlasne građe jasno je da i ti glagoli na jednak način pokazuju čuvanje ili gubljenje supina kao i glagoli s nastavkom *-TI* (npr. Lepoglava: sup. *sěč* : inf. *sěči*).

Znakovima su označeni punktovi u kojima se supin sustavno razlikuje od infinitiva. U većem dijelu punktova u kojima supin kao kategorija postoji, on se od infinitiva razlikuje morfološki, nastavkom: supin *-T*, *-Ț* prema infinitivu *-TI*, *-ȚI*, što je na karti označeno znakom ●. Kod nekih glagola, ovisno o naglasnom tipu, i nekih punktova tu morfološku razliku prati i prozodijska, većinom u vidu metatonijskog cirkumfleksa (neocirkumfleksa) u supinskoj osnovi prema kratkom naglasku u infinitivu, rjeđe u vidu promjene naglasnoga mjesta.

Npr. Sveti Martin na Muri sup. *spôt* : inf. *spàty*, sup. *stépat* : inf. *stépaty*; Rijeka Voćanska: sup. *pît* : inf. *piti*, sup. *spât* : *spâti*; Cubinec sup. *trêst* : inf. *trêsti*; Hlebina sup. *stépat* : inf. *stépati*; Radoboj sup. *jîest* : inf. *jěstilljěsti*; Bednja sup. *spāôt* : inf. *spôti*, sup. *jîest* : inf. *jěsti*; Tuhovec sup. *spât* : inf.

⁷ O tome usp. i Kašić (1995: 333-334).

spāti, sup. *stēpat* : inf. *stēpati*; Hum na Sutli sup. *spāt* : inf. *spāti*, sup. *trēst* : inf. *trēsti*; Jesenje Gornje sup. *trēst* : inf. *trēsti*, sup. *jīest* : inf. *jēstilljēsti*; Kalnik sup. *īest* : inf. *jēsti*; Gola sup. *jēst* : inf. *jēsti*, sup. *stēpat* : inf. *stēpati*; Gornje Vrapče sup. *trēst* : inf. *trēsti*; Mraclin sup. *kōčit* : inf. *kōčiti* 'tresti', sup. *spāt* : *spāti*; Dubravica sup. *spōt* : inf. *spōtę*; Gornja Pušća sup. *brāt* : inf. *brātillbrāt*; Vivodina sup. *brāt* : inf. *bráty*, sup. *jēst* : inf. *jēsty*; Trebarjevo Desno sup. *stēpat* : inf. *stēpati*, sup. *spāt* : inf. *spāti*; Repušnica sup. *trēst* : inf. *trēsti*.

Govori koji razlikuju supin od infinitiva samo prozodijskim sredstvima jesu oni kojima su se infinitiv i supin izjednačili u istome nastavku, bez završnoga *I*, nastavku podudarnome nastavku supina. U malom broju punktova u kojima je izgubljena morfološka razlika između supina i infinitiva njihovim ujednačavanjem u nastavcima bez završnoga *I*, ti se oblici u dijelu glagola, ovisno o naglasnome tipu, razlikuju prozodijski, što je na karti označeno znakom ●.

Npr. Šenovec (kraj Sutle) sup. *spāt* : inf. *spāt*; Cirkvena sup. *spāt* : inf. *spāt*; Jarušje sup. *jīst* : inf. *jīst*; Šimljanik sup. *spāt* : inf. *spāt*; Gornja Garešnica sup. *spāt* : inf. *spāt*

Postoji i nekolicina punktova u kojima se infinitiv može tvoriti sa završnim *I* i bez njega pa se u njima supin jednoga dijela glagola od infinitiva redovito razlikuje prozodijski, a, ako se uspoređuje s varijantom infinitiva koja čuva završno *I*, onda i morfološki – ti su punktovi na karti obilježeni obama znakovima: ● i ●.

Nedoseljenički govori u kojima je razlika između infinitiva i supina samo prozodijska, dok su se morfološki izjednačili, svojevrsta su spona između plohe s morfološki očuvanim supinom i plohe na kojoj je supin kao zasebna kategorija dokinut. Kod takvih doseljeničkih, donjosutlanskih govora može se postaviti pitanje je li u njima prozodijsko i ne-morfološko razlikovanje supina od infinitiva karakteristika prenesena iz staroga kraja ili je rezultat miješanja sa supstratnim govorima nakon doseljenja.

U vezi sa supinom u govorima hrvatskoga jezika postavlja se i pitanje njegove tvorbe u ovisnosti o glagolskom vidu: u punktovima u kojima supin postoji, tvori li se on samo od nesvršenih glagola – kako je to, na primjer, u slovenskom i staročeškom – ili od svih, dakle i od svršenih? Jedvaj (1956) za Bednju supin navodi i za poneke svršene glagole u popisu glagolskih tipova, ali bez rečeničnih primjera. Lončarić (1996: 108) ističe da je supin samo nesvršenih glagola karakterističan samo za neke kajkavske govore, npr. u Podravini. Na to pitanje iz građe za HJA nije moguće dati sustavan odgovor jer se u upitniku traži samo jedan supin svršenoga glagola ('pojesti'). Naša novija ciljana istraživanja upućuju na zaključak da se,

u govorima u kojima je potvrđen, i u hrvatskom jeziku supin tvori samo od nesvršenih glagola, a da se od svršenih ne tvori.

Svi su do sad navedeni primjeri supina iz kajkavskih govora. Građa pokazuje kako se njegovi petrificirani ostatci mogu naći još ponegdje. U Salima na Dugom otoku, u kojima se čuvaju infinitivni nastavci sa završnim *I*, u rukopisnoj građi upitnika za HJA i upitnika za OLA zabilježeni su supinski oblici nekih glagola – oblici bez završnoga *I* i čak s razlikom u naglasku kod nekih glagola, odnosno s metatonijskim cirkumfleksom (neocirkumfleksom), koji je kod vokala *a* u tom govoru uzrokovao velarizaciju: *spât||spuât* (prema inf. *spâti*), te u zagradama zabilježeni primjeri *pojîst* (bez odgovarajućega infinitiva, koji se u upitniku za HJA i ne traži, ali s usporedivim neprefikslnim infinitivom *isti*) i *glêdat* (također bez podatka o infinitivu, koji se u upitniku ne traži). Pišući o supinu u govorima Dugoga otoka, Finka (1977: 130) navodi: "Supin se nije sačuvao osim u petrefaktu: *hôte spât* (rjeđe: *hodî spât*, *hõmo spât*)"⁸.

Kako pokazuje karta, supin kao oblik koji se razlikuje od infinitiva na prostoru je hrvatskoga jezika sustavno zastupljen na njegovu sjeverozapadu, u većini govora kajkavskoga narječja. Na kajkavskom području supin nije očuvan u govorima cijeloga goranskoga dijalekta te u rubnim govorima na prijelazu u štokavsko (Čazma, Vagovina, Martinec, Vaška) i čakavsko narječje (Stative). Govori koji razlikuju supin od infinitiva samo prozodijskim sredstvima, a kojima su i infinitiv i supin izjednačeni u nastavku bez završnoga *I*, također su rubni, istočni kajkavski govori prema štokavskim govorima (Cirkvena, Vagovina, Gornja Garešnica) te doseljenički donjosutlasnki govori na zapadu hrvatskoga jezika (Jarušje, Šenkovec, Marija Gorica). Govori u kojima se razlika supina prema infinitivu čuva naglaskom, a fakultativno i nastavkom potonjima su susjedni govori (Brdovec, Gornja Pušća).

Petrificirani ostatci supina zabilježeni su u čakavskim Salima na Dugom otoku.

Usporedi li se druga karta s prvom, odnosno područje prostiranja supina s područjima zastupljenosti pojedinih infinitivnih nastavaka, uočava se jasna veza: izoglosa čuvanja supina u znatnoj se mjeri podudara s izoglosom čuvanja inf. nastavaka sa završnim *I* na kompaktnom području sjeverozapada hrvatskoga jezika. Riječ je o većini govora kajkavskoga narječja. Puntkovi koji supin čuvaju samo naglaskom nalaze se uz rub supinskoga područja i ujedno na mjestu dodira područja inf. nastavka sa *I* i bez njega. Čuvanje morfološke i/ili prozodijske opreke između tih dvaju glag. oblika

⁸ Finka u članku nije u primjerima bilježio velariziranost dugoga *a*, ali ju je u poglavlju o fonetici konstatirao.

pridonijelo je očuvanju starijega oblika infinitiva, sa završnim *I*. Goranski kajkavski govori, u kojima supin nije očuvan, ujedno nisu očuvali ni inf. nastavak sa završnim *I*, kao što je to i u svim ostalim čakavskim i štokavskim govorima u njihovu širem okruženju. Jedini nekajkavski punkt u kojem je zabilježen petrificiran oblik supina u nekoliko glagola – Sali na Dugom otoku – nalazi se također na području (čakavskom, sjevernodalmatinskom) koje kompaktno čuva infinitiv sa završnim *I*.

Zaključak

U radu i na jezičnim kartama analizirano je i prikazano stanje glag. oblika infinitiva i supina u preko 300 mjesnih govora hrvatskoga jezika u Hrvatskoj. Kartografska obrada napravljena je integrativno za cijelo područje hrvatskoga jezika, bez njegova dijeljenja na narječja.

Prema temeljnim tipovima infinitivnih nastavaka hrvatski se govori mogu podijeliti na tri skupine: 1. govori s nastavcima koji završavaju na *I*, 2. govori s nastavcima koji ne završavaju na *I*, odnosno koji na mjestu *I* imaju $\emptyset$ i 3. govori u kojima supostoje nastavci sa završnim *I* i bez njega (miješani tip). Ni jedno se od hrvatskih narječja ne može okarakterizirati isključivo jednim od tih tipova. U manjem broju punktova do promjena dolazi i u vezi sa suglasnicima *T* i $\acute{T}$ kao dijelovima inf. nastavka.

Supin kao oblik koji se razlikuje od infinitiva na prostoru je hrvatskoga jezika sustavno zastupljen na njegovu sjeverozapadu, u većini govora kajkavskoga narječja. U glavnini punktova u kojima supin kao kategorija postoji, on se od infinitiva razlikuje morfološki, nastavkom: supin *-T*, *- $\acute{T}$* prema infinitivu *-TI*, *- $\acute{TI}$* . Govori koji razlikuju supin od infinitiva samo prozodijskim sredstvima jesu oni kojima su se infinitiv i supin izjednačili u istome nastavku, bez završnoga *I*. U govorima koji čuvaju supin, on je sustavno potvrđen u nesvršenim glagolima; za utvrđivanje eventualnoga sustavnog postojanja supina svršenih glagola potrebno je provesti dodatna istraživanja.

Izoglosa čuvanja supina u znatnoj se mjeri podudara s izoglosom čuvanja inf. nastavaka sa završnim *I* na kompaktnome sjeverozapadnom području hrvatskoga jezika. Punktovi koji supin čuvaju samo naglaskom nalaze se uz rub supinskoga područja i ujedno na mjestu dodira područja inf. nastavka sa *I* i bez njega. Čuvanje morfološke i/ili prozodijske opreke između infinitiva i supina pridonijelo je očuvanju starijega oblika infinitiva, sa završnim *I*.

Kartografski pristup problematici infinitiva i supina pokazuje složenost terenske diferencijacije hrvatskoga jezika, osobito u vezi s infinitivom. Za cjelovitu sliku potrebno bi bilo na karte uključiti i govore hrvatskoga jezika

izvan Hrvatske. Kartografski pristup ujedno ukazuje na potrebu budućega integriranog razmatranja i drugih jezičnih pojava na prostoru cijeloga hrvatskog jezika, a ne samo na ograničenim područjima pojedinih narječja ili njihovih dijalekata.

Literatura

- Barac-Grum, Vida (1993). *Čakavsko-kajkavski govorni kontakt u Gorskom kotaru*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka
- Barić, Eugenija et al. (1990). *Gramatika hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Brozović, Dalibor (1970). Dijalekatska slika hrvatskosrpskoga jezičnog prostora, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 8, Zadar, pp. 5–32.
- Brozović, Dalibor / Ivić, Pavle (1988). *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- Celinić, Anita (2005). *Fonologija gornjosutlanskoga dijalekta*, doktorat, Zagreb: Filozofski fakultet.
- Celinić, Anita (2015). Fonologija Rijeke Voćanske i voćanskoga kraja (na sjeveru Hrvatskoga zagorja), *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 19, Zagreb, pp. 25–77.
- Čilaš Šimpraga, Ankica (2007). Govor Krivoga Puta kod Senja, *Fluminensia*, god. 19 / 1, pp. 57–74.
- Čuljat, Marko (2004). *Ričnik ličke ikavice*, Gospić: Lika press.
- Finka, Božidar (1977). Dugootočki čakavski govori, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 4, pp. 7–178.
- Halilović, Senahid (1996). *Govorni tipovi u međuriječju Neretve i Rijeke dubrovačke – knjiga VII*, Sarajevo: Institut za jezik.
- Hamm, Josip / Guberina, Petar / Hraste, Mate (1956). Govor otoka Suska. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 1, Zagreb, pp. 7–213.
- Hraste, Mate (1937). Čakavski dijalekt ostrva Hvara, *Južnoslavenski filolog*, XIV Beograd, pp. 1–57.
- HE = *Hrvatska enciklopedija* (ur. S. Ravlić), sv. 10, (2008). Zagreb.
- Ilić, Jasna (2000). *Frazemi na području Like (Sinac kod Otočca)*, seminarski rad, Zagreb: Filozofski fakultet.
- Ивић, Павле (2001). *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и штокавско наречје*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића. Нови Сад: Матица српска.
- Ivić, Pavle (1982). O munskom govoru u severnoj Istri, *Studies in Slavic and General Linguistic*, 2, Amsterdam, pp. 131–155.

- Ivšić, Stjepan (1913). Današnji posavski govor, RAD JAZU 197, Zagreb: JAZU, pp. 9–138.
- Ivšić, Stjepan (1970). *Slavenska poredbena gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Kalsbeek, Janneke (1984/85). Neke fonološke i morfološke osobine govora Nugle u sjevernoj Istri, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistik*, 27/28, Novi Sad: Matica srpska, pp. 313–320.
- Kalsbeek, Janneke (1998). *The Čakavian Dialect of Orbančići near Žminj in Istria*, Amsterdam – Atlanta: Rodopi.
- Kašić, Zorka (1995). Govor Konavala, *Srpski dijalektološki zbornik*, XVI, pp. 246–396.
- Kolenić, Ljiljana (1999). Morfološko-tvorbene osobine ilačkoga govora u okviru slavonskoga dijalekta, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 11, pp. 41–47.
- Kovač, Hrvoje, Malnar Jurišić, Marija (2016). O fonologiji govora Crnoga Luga, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 42, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, pp. 483–503.
- Kovačec, August (1989). Četverotonski prozodijski sustav nekih kajkavskih govora, *Govor*, VI/2, Zagreb, pp. 13–27.
- Kovačec, August (1990). O razvoju vokalizma u dvama susjednim kajkavskim govorima, *Suvremena lingvistika*, 29–30, Zagreb, pp. 51–60.
- Lisac, Josip (2003). *Hrvatska dijalektologija 1, Hrvatski dijalekti i govori štokavskoga narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lisac, Josip (2009). *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lončarić, Mijo (1996). *Kajkavsko narječje*, Zagreb: Školska knjiga.
- Lukežić, Iva (1990). *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Rijeka: ICR.
- Lukežić, Iva (1996). *Trsatko-bakarska i crikvenička čakavština*, Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- Lukežić, Iva (1997). Novi podatci za dijalekatsku kartu sjevernoga hrvatskoga primorja, Istre i Like, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 10, Zagreb, pp. 171–184.
- Lukežić, Iva / Turk, Marija (1998). *Govori otoka Krka*, Crikvenica: Libellus.
- Lukežić, Iva (1998). *Govori Klane i Studene*, Crikvenica: Libellus.
- Lukežić, Iva (2015). *Zajednička povijest hrvatskih narječja 2: Morfologija*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada; Rijeka: Filozofski fakultet; Čavle: Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine.
- Lukežić, Iva / Zubčić, Sanja (2007). *Grobnički govor XX. stoljeća (gramatika i rječnik)*, Rijeka: Katedra čakavskog sabora Grobnišćine.

- Malnar, Marija (2013a). Fonologija govora Tršća u Gorskom kotaru, *Jezikoslovlje*, Zagreb, pp. 101–128.
- Malnar, Marija (2013b). Sjeverni dio gorskokotarske kajkavštine nekad i danas, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, Zagreb, pp. 47–59.
- Marinković, Marina (2015). *Fonologija i morfologija istočnogoranskih kajkavskih govora*, Doktorski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci.
- Matasović, Ranko (2008). *Poredbenopovijesna gramatika hrvatskoga jezika*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Menac-Mihalić, Mira (1989). Glagolski oblici u čakavskom narječju i u hrvatskom književnom jeziku, *Filologija*, 17, Zagreb, pp. 81–109.
- Menac-Mihalić, Mira / Celinić, Anita (2012). *Ozvučena čitanka iz hrvatske dijalektologije*, Zagreb: Knjigra.
- Nahtigal, Rajko (1952). *Slovanski jeziki*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- Pliško, Lina (2000). *Govor Barbanštine*, Pula: Filozofski fakultet u Puli.
- Simeon, Rikard (1969). *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva I i II*, Zagreb: Matica Hrvatska.
- Šimunović, Petar (2009). *Rječnik bračkih čakavskih govora*, Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Vaillant, André (1966). *Grammaire comparée des langues slaves, 3 Le verbe*, Paris: Éditions Klincksieck.
- Vidović, Domagoj (2014). *Zažapska onomastika*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Vodopić, Nina (2006). *Kunovske stare riči*. Kuna: vlastita naklada.
- Vranić, Silvana (1999). Neke morfonološke (i morfološke) značajke sjeverozapadnočakavskih rubnih govora, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 11, Zagreb, pp. 49–61.
- Vranić, Silvana (2005). *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*, Rijeka: Filozofski fakultet.
- Vranić Silvana – Nežić, Ivana (2008). Fonološke napomene o govoru Brovinja u Istri, *Fluminensia*, god. 20 br. 2, pp. 39–50.
- Vranić, Silvana (2011). *Govori sjeverozapadnoga makrosustava na otoku Pagu, 2. Morfologija*, Matica hrvatska, Ogranak Novalja ; Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Vranić, Silvana (2013). Zasebnosti čakavskoga buzetskoga dijalekta u odnosu na čakavski ekavski dijalekt, *Od indoeuropeistike do kroatistike*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, pp. 519–536.
- Vranić, Silvana (2016). O odnosu infinitiva i prezenta glagola u govoru Kostrene, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 20, Zagreb, pp. 209–224.

Rukopisna grada

Upitnik za Hrvatski jezični atlas

Upitnik za Općeslavenski lingvistički atlas

Upitnik za istraživanje govora Hrvatskoga zagorja

Kratice punktova

Aljm = Aljmaš; Apt = Apatovec; Banj = Banj; BbG = Babina Greda; BbP = Babino Polje (Mljet); Bbr = Bebrina; Bed = Bednja; Bel = Beli; BjL = Bjelovar; BLP = Blatnica Pokupska; Blt = Blato (Korčula); Bljn = Boljun; BMn = Beli Manastir; Bol = Bol; Bos = Bosiljevo (Čazma); Brč = Brčevac (Vrbovec); Brd = Brdovec; Bre = Brest; Bri = Brinje; Brj = Brijesta (Pelješac); BrK = Brod na Kupi; Brs = Brseč; Bru = Brusje; Brv = Brovinje; BSt = Brodski Stupnik; Bšk = Baška; BšZ = Bišкупec Zelinski; Btn = Batina; Btr = Batrina–Nova Kapela; Bžv = Božava; Cir = Cirkvena; CLg = Crni Lug; Crn = Cerna; Crs = Cres; Cub = Cubinec; Cvt = Cavtat; Čbr = Čabar; Čzm = Čazma; Ćun = Ćunski (Lošinj); Dbč = Dobrinče; Dbnj = Dobranje; Dbr = Dobrinj; Dbš = Dubašnica; Dca = Dubravica; Des = Desinić; Dinj = Dinjiška (Pag); Dln = Delnice; Dmg = Domagović; Dms = Domaslovec; DPz = Donje Pazarište (Lika); Drd = Darda; DSe = Dugo Selo; Dub = Dubrovnik; Dvr = Davor; Đur = Đurđevac; Far = Farkašić; Gar = Garčin; GBi = Gornja Bistara; GGr = Gornja Garešnica; GJl = Gornja Jelenska; Glv = Glavani; Gol = Gola; GPš = Gornja Pušća; Gra = Gradište; Grd = Grdoselo; Gre = Grebaštica; Grh = Grohote; GrP = Grubišno Polje; Gru = Gruda; Grv = Gerovo; Gsp = Gospić; GSt = Generalski Stol; Gunj = Gunja; GVr = Gornje Vrapče; Hiž = Hižanovec; Hle = Hlebine; Hor = Horvati; Hrs = Hrastelnica; Hum = Hum na Sutli; Hvr = Hvar; Ilč = Ilača; Ilv = Ilovik; Ist = Ist; IvN = Ivankovo; Jbk = Jabuka; Jgnj = Jagnjedovec; Jrš = Jarušje; JuS = Jurkovo Selo; Kal = Kali; Kalj = Kalje; Kar = Karlovac; Kas = Kastav; KČš = Kučište; Kld = Kaldir; Kln = Kalnik; KLP = Kloštar Podravski; Kmp = Kompolje; Kmz = Komazini; Kmž = Komiža; Kos = Kostrena; Kpn = Kupinec; Kra = Krašić; Krč = Korčula; KrJ = Krilo Jesenice; Krl = Karlobag; Krlj = Kraljevica; Krp = Krapje; KrP = Krivi Put; Krs = Krasica; Krš = Kršan; Krv = Kraparsko; Krž = Križevci; KšK = Kaštel Kambelovac; Kšt = Kaštelir; Ktj = Kutjevo; Ktz = Kotezi; Kum = Kumrovec; Lek = Lekenik; Lip = Lipik; Lkd = Lukovdol; Lmb = Lumbarda; Lob = Lobar; LOs = Lički Osik; Lpg = Lupoglav; LSr = Lijevo Sredičko; Lst = Lastovo; Lšnj = Mali Lošinj; Luk = Luka (Šipan); Lun = Lun; Lvn = Lovinac; Lvr = Lovreć; LzB = Laz Bistrički; Lžš = Ložišća; Mar = Martinec (kraj Čazme); MBi = Marija Bistrica; Mdl = Medulin; Mdv = Medveja; Met = Metajna; MgM = Magić Mala; MGo = Marija Gorica; Mkr = Makarska; Mln = Milna (Brač); Mrc = Mračlin; Mrk = Mrkopalj; Mur = Murter; Ngl = Nugla; Nov = Novalja; Nrz = Nerezine; Nrž = Nerežišća; NVi = Novi Vinodolski; Njiv = Njivice; Obn = Orbanići; Ogl = Ogulin; Olb = Olib; Omi = Omišalj; Omš = Omiš; Opz = Opuzen; Orb = Orubica; Orh = Orahovica; Orl = Orlec; Oso = Osojnik; Ošt = Oštarije;

Otč = Otočac; Otk = Otok; Oto = Otok (kraj Sinja); Pag = Pag; PBr = Posavski Bregi; Pčš = Pučišća; Pdk = Podkilavac; PDI = Primorski Dolac; Pet = Peteranec; Pis = Pisarovina; Ple = Plemenščina Gornja; PMs = Podravska Moslavina; Pot = Potomje; Pož = Požun (Ozalj); PPD = Podravski Podgajci; PrD = Prodin Dol; Pre = Prelog; Prk = Perković; Prm = Primošten; Prs = Preseka (kod Komina); Prž = Pražnica; PSe = Podravske Sesvete; Ptm = Pitomača; Ptr = Petrcane; Ptv = Pitve; Put = Putjane (Čakovec); Pvlj = Povljana; Pzd = Prezid; Pzn = Pazin; Rab = Rab; Rak = Rakalj; RbG = Rabac Gornji; Rčš = Račišće (Korčula); Rdb = Rado-boj; Reč = Rečica (Križ); Rkv = Rukavac; Rnv = Runović; Rpš = Repušnica; Ršć = Rašćane; RvG = Ravna Gora; RvS = Rovinjsko Selo; Ržn = Ražanac; Sal = Sali; Sbš = Sebišina (Imotski); Sčr = Sućuraj; Sdc = Studenci; SDu = Sveti Đurđ; Senj = Senj; SFJ = Sv. Filip i Jakov; SGr = Stari Grad; Sič = Siče; Sil = Silba; Sinj = Sinj; Siv = Sutivan; SJr = Sveti Juraj (Senj); SKb = Slavonski Kobaš, Skš = Sukošan; SKZ = Sveti Križ Začretje; Slb = Slobodnica; Slc = Selca (Brač); Slu = Slunj; SMk = Stari Mikanovci; SMM = Sveti Martin na Muri; SMr = Sveti Martin (Istra); Smr = Sumartin; Snc = Sinac; SNe = Sveta Nedelja; Spj = Sopje (Podravina); Spl = Split; Spt = Supetar; Ssk = Susak; Sta = Stanovi; Std = Studena; Stn = Ston; Stt = Stative; SvK = Severin na Kupi; Szv = Strizivojna; Šbn = Šibenik; Šes = Šestine; Šim = Šimljanik; Šen = Šenkovec (kraj Sutle); Špt = Šaptinovci; Štt = Štitar; Tkn = Tkon; Tps = Topusko; Trb = Tribunj; Trc = Trnovac; TrD = Trebarjevo Desno; Trg = Trogir; Trn = Trnava (Đakovo); Trš = Tršće; Tuh = Tuhovec; Uglj = Ugljan; Uni = Unije; Ust = Ustrine; Vbr = Vabriga; Vgv = Vagovina; Vid = Vid (kraj Opu-zena); Vir = Virje; Vis = Vis; Viv = Vivodina; VIž = Veli Iž; Vkg = Vukova Gorica; VKp = Velika Kapela; Vkv = Vukovar; VLk = Vela Luka; Vlp = Valpovo; VLV = Veliki Lovrečan; VMn = Vele Mune; Vrb = Vrbanj; Vrc = Vrbovec; VrG = Gornja Vrba; Vrg = Vrgada; Vrk = Vrbnik; Vrnj = Vrbanja; Vrs = Vrboska (Hvar); Vrv = Virovitica; Všk = Vaška; VTr = Veliko Trgovišće; Zaj = Zajezda; Zdn = Zdenčina (Donja); Zlr = Zlarin; Zst = Zaostrog; Žmnj = Žminj

A geolinguistic view of the infinitive and the supine in local dialects of the Croatian language in Croatia

In the paper and in the language maps the state of the verbal forms of infinitive and supine in over 300 local dialects of the Croatian language in Croatia is analyzed. Cartographic processing has been made integrative for the whole Croatian language without its splitting into dialects.

According to the basic types of infinitive endings, the Croatian local dialects can be divided into three groups: 1 local dialects with the endings terminating on *I*, 2 local dialects with the endings that do not end on *I*, or that in the place of *I* have *ø*, and 3 local dialects with the endings with final *I* and without it (mixed type). None of the Croatian dialects can be characterized only by one of these types. In a small number of local dialects, there is also a change in connection with consonants *T* and *Ț* as parts of inf. endings.

Supine as a form that differs from the infinitive is systematically represented in the NorthWest of the Croatian language, in the majority of Kajkavian dialect. In the majority of the local dialects in which the supine category exists, it differs morphologically from infinitive, with the ending: the supine *-T*, *-Ț* towards the infinitive *-TI*, *-ȚI*. Local dialects that distinguish the supine from the infinitive only by prosodic means are those whose infinitive and supine endings are equated in the same ending, without the final *I*.

The isogloss of the preservation of supine is considerably coincident with the isogloss of the preservation of the inf. endings with final *I* in the compact NorthWestern region of the Croatian language. Local dialects that distinguish the supine from the infinitive only by prosodic means are located near the edge of the supine area and also at the point of contact of the area with local dialects with the endings with final *I* and without it. Preserving the opposition between infinitive and supine contributed to the preservation of the older form of infinitive, with the final *I*.

The cartographic approach to the problem of infinitive and supine shows the complexity of the field differentiation of Croatian language, especially in the relation to the infinitive. For a complete picture it would be necessary to include Croatian local dialects outside Croatia. The cartographic approach also points out the need of future integrated consideration of other linguistic phenomena throughout the Croatian language, not just in the limited areas of particular dialect groups or dialects.

Key words: infinitive, supine, Croatian language, dialectology, language map

